

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av vinden på torpet Saxhyttan 76:7 samt mellanvägg, tidigare yttervägg, Grangärde, Hästberga, Ludvika kommun

Linderson, Hans

2021

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2021). *Dendrokronologisk analys av vinden på torpet Saxhyttan 76:7 samt mellanvägg, tidigare yttervägg, Grangärde, Hästberga, Ludvika kommun*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2021:47). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

27 april 2021

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2021:47
Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV VINDEN PÅ TORPET
SAXHYTTAN 76:7 SAMT MELLANVÄGG, TIDIGARE YTTERVÄGG,
GRANGÄRDE. HÄSTBERGA. LUDVIKA KOMMUN

Uppdragsgivare: Gustav Rindler, räntmästaregatan 44, 70 225 Örebro**Område:** Ludvika **Prov nr:** 83377-83380(2018) & 83446-83453(2021) **Antal Prov:** 5+8**Dendrokronologiskt objekt:** provtagningsplats: Mellanvägg tidigare yttervägg & Fönsteranslutning sydsida. Provernas individuella placering okänd.**Resultat:**

Dendro nr:	Bedömd placering	Trädslag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)	Kommentarer En mer vågad precisering
83377	Mellanvägg	Tall	82	Sp 40, W	1757	V 1757/58	
83378	Mellanvägg	Tall	130;3	Sp 18 ej W	1825	1855-1885	(1860-1870)
83379	Fönster	Gran	37	W	Ej datering		
83380A	Fönster	Gran	34	W	Ej datering		
83380B	Fönster	Gran	36	W	Ej datering		
Dendro nr:	Mellanvägg bedömd som tidigare yttervägg, Placering i ordning.	Trädslag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)	Kommentarer En mer vågad precisering
83446	Mellanvägg nederst	Tall	43	Sp 31, B	Ej datering	-	
83447	Mellanvägg	Tall	43	Sp 28, B	Ej datering	-	
83448	Mellanvägg	Tall	65	Sp 37, B	Ej datering	-	
83449	Mellanvägg	Tall	75	Sp 39, B	1806	V 1806/07	
83450	Mellanvägg	Tall	37	Sp 27, B	Ej datering	-	
83451	Mellanvägg	Tall	82	Sp 48, B	1806	V 1806/07	
83452	Mellanvägg	Tall	40	Sp 27, B	1799	V 1799/1800	
83453	Mellanvägg överst	Tall	72	Sp 40, B	1806	V 1806/07	

Kommentarer till ovanstående resultattabell**Analys 2018**

Prov 83377 med 82 årsringar dateras så att avverkningsstiden är **vinterhalvåret 1757/58**. Prov 83378 med 130 årsringar dateras så att avverkningsstiden är **1855-1885**. I det senare provet saknas vankant så att en precis avverkningsssäsong inte kan fastställas men med hjälp av förväntat antal årsringar i splinten kan en ± 15 års precision ges. I det spannet är perioden 1860-1870 mest

vanlig men på intet sätt heltäckande bestämningen bör därför kallas vågad. Virket är lokalt eller ganska lokalt hämtat.

Granvirket uppvisar få årsringar och har inte kunnat dateras annat än att de dateras inbördes så att de har en gemensam fällningstid.

Provernas individuella placering bör klarläggas. En hypotes är att furuvirket är från mellanväggen. Då kan man tänka sig att byggnaden höjdes på 1860-talet, omorganisation av virke i samband ombyggnaden ledde till att äldre virke fick fylla en ny funktion. Måhända är den äldre husdelen från 1758?

Analys 2021

Tre av fyra furutimmer är avverkade **vinterhalvåret 1806/07** en är avverkad **vinterhalvåret 1799/1800**. Vid 2018 års analys var det undersökta virkets placering inte helt säker. Jag lämnar därför detta utanför här. Den tidigare ytterväggen, det ursprungliga huset, bör vara uppförd 1807. Mer korrekt från september 1806 till något år senare.

Att något timmer uppvisar skild ålder är inte ovanligt beroende på lagring etc. Här är det måhända ovanligt många år. Mer anmärkningsvärt är att virket förefaller komma från skilda skogsområde, det kan bero på flottning. Det gjorde att uppdraget inte var helt enkelt att lösa.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/ungsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.
Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.
Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet.
Kompletterande prover insända inom två år utesluter objektkostnaden.
Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare
Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se
Tel: 046-2227891